

LÄRARHANDLEDNING

DET STÅR NÅGON VID GRINDEN

av Katarina Kieri

Elma har varit hos farmor i byn Junttila varje sommar så länge hon kan minnas. De brukar spela kort och bada, vinka till broderlandet på andra sidan Torne älv och äta bullar hos farmors kompis Aino Keskitalo. Elma brukar älska allt det där. Men för första gången tänker hon att det kanske inte är så kul längre, att det känns ensamt. Men så en dag står han bara där, på andra sidan vägen, vid grinden, och väntar. Det visar sig att han heter Reine och det är något med honom, han liknar ingen annan Elma har träffat. Dessutom verkar Reines mormor känna Elmas farmor, även om de inte pratar med varandra längre. Där och då är allt förändrat och sommaren blir den mest spännande i Elmas tolvåriga liv.

Det här är en lärarhandledning för *Det står någon vid grinden*. Den innehåller frågor och uppgifter som passar före, under och efter man har läst.

Läs och svara på frågorna

Se på framsidan. Vad är på bilden? Om du bara ser på den, vilken information får du om berättelsen?

Vad tror du att den handlar om?

Vilken genre är det?

Vilken stämning?

När tror du att den utspelar sig?

Läs baksidestexten. Vad vet du nu (jämfört med framsidan)?

Vilka människor nämns?

Vem är huvudperson, tror du?

Hur kommer boken att vara?

Del 1, sidan 1–44

Första meningen i boken är: "Jag börjar med göken." Vet du hur en gök låter? Googla!

Huvudpersonen Elma är i sin farmors hus. Hur ser det ut runt huset? Var är det? Vad finns på den platsen?

Vad gör Elma hos sin farmor? Varför är hon där?

Sidan 6: Elma svarar "sju, sju" i telefonen. Varför gör hon och farmor det?

Sidan 8: Vi får veta att byn heter Junntila och ligger i norra Sverige, i Tornedalen, nära Torne älv. Själva byn är fiktiv, men Tornedalen finns på riktigt.

Vad vet du om Tornedalen? Kan du ta reda på någonting mer?

Vilket språk förknippar man med Tornedalen?

Hur är det där Elma bor med sin pappa? Vilket språk talar de flesta där?

Sidan 9: När farmor ska åka någonstans låser hon inte dörren. Hur visar hon att hon inte är hemma? Varför låser hon inte?

Farmor och Elma åker till kyrkogården. Vems grav ska de besöka?

Vad hette Elmas farfar? Och vad heter hennes farmor?

Varför tycker Elma det är så tråkigt att vara på kyrkogården?

Har du varit på en kyrkogård? Tycker du att Elmas beskrivning av hur det är där stämmer?

Sidan 16: Något ovanligt händer just det här kyrkogårdsbesöket. Vad är det?
Hur fortsätter det ovanliga när de kommer hem?
Hur känner sig Elma?

Sidan 20–21: Det dyker plötsligt upp en okänd person vid huset. Vem är det?
Vad får vi veta om honom?
Hur verkar han?
Vad heter han?

Vem är Aino Keskitalo?
Hur är hon och farmor lika och olika?

Sidan 27: Göken och talesätten om den återkommer flera gånger i den här boken.
Södergök är dödergök.
Östergök är tröstergök.
Norrögök är sorggök.
Västergök är bästergök.
Kan du de olika väderstrecken?
Kolla upp detta med de olika gökarna. Vad betyder det? Var kommer det ifrån?

Sidan 29: Elma läser följetonger i farmors veckotidningar. Vad är en följetong?
Vad handlar berättelserna om?

Sidan 30: Reine kommer på besök igen. Vad vill han?
Vad tycker Elma om honom?
Varför tycker han att hon borde ha en cykel?
Vad har Elma hittills sett i byn?

Aino Keskitalo har en vävstol. Elma visste inte vad det var förrän hon fick se den. Vet du hur en sån ser ut?
Vet du vad mattasor är och hur man klipper såna?

Efter läsning av del 1

Nu när du har läst första delen i boken, hur skulle du beskriva berättelsen?
Vilken genre är det?
Stämning?
Vilka karaktärer är med?
Vilka händelser är viktiga?
Vad tror du kommer att hända framåt?

Passar det ihop med vad du gissade när du såg framsidan?

När och var utspelar det sig?

Vad finns i den här byn?

Varför är Elma där och hälsar på?

Hur märks det att byn ligger så nära finska gränsen?

Den här berättelsen utspelar sig på nittonhundratalet, innan internet hade kommit. Hur märks det? (Tänk på saker som finns i huset eller som de gör.)

Del 2, sidan 45–74

Hur får Elma en cykel?

Hur reagerar farmor på det här oväntade besöket och när hon får syn på Reine?

Vad är att "dricka kaffe på fat"?

Sidan 45: "I Junttila var sommardagarna varma och långa, i början av sommaren gick solen överhuvudtaget aldrig ner, och ända in i augusti var det fortfarande ljusst dygnet runt."

Det här fenomenet att solen aldrig går ner kallas midnattssol. Kolla upp var man har sån och när under året det pågår.

Sidan 45: Elma säger att det finns ett problem med sommaren och det är mygg. När kommer de fram?

Har du råkat ut för så mycket mygg som Elma och Reine gör?

Vart cyklar Elma och Reine?

Vad är en myr? Vet du hur en sån ser ut och var de finns? Kolla upp.

Vad visar Reine för Elma när de är framme?

Vet du hur de blommorna ser ut?

(Smörboll, daldockor, ängsull.)

Vad lär han Elma om Sverige och Finland?

Vet du vad finlandssvenska är? Kolla upp.

Vad betyder "ordstäv"? Kan du något sånt?

Vad tror du Elma gillar hos Reine?

Sidan 51–52: Farmor pratar om känslor med Elma. Vad säger hon?

Elma jämför sig med tjejen i följetongen i veckotidningen. Vad är lika?

Farmor har en sal i huset. Vad är det för rum? Vad finns där? Hur är det?
Hur tänkte farmor och farfar om salen först, när skulle den användas?

Sidan 61: Elma far och hälsar på Reine, och ser då hans mormor. Vem är den kvinnan?

Reines mormor är laestadian. Vad är det?

Reine får till exempel inte se på teve. Vilka andra regler har han hos sin mormor?

Sidan 72: Elmas farmor berättar mer om laestadianer.
Varför har de regler, enligt Elmas farmor?

Efter läsning av del 2

Vad är det viktiga som händer här?

Vad händer mellan Elma och Reine? (Tänk till exempel på hur Elma tänker om honom och på hur hon reagerar på sånt han gör.)

Vilka viktiga pusselbitar till berättelsen får vi?

Del 3, sidan 75 –105

Sidan 79: Elma och Reine hittar gamla brev från någon som heter Aron. Vem är det?
Hur reagerar Elma?
Varför blir allt så konstigt?

Vad har hänt mellan Elmas farmor och Reines morfar?
Varför känns det så konstigt för Elma att höra farmor berätta om det?

Vad är "att ta hyra på en båt"?

Vad gör farmor medan Reines morfar är borta? När går allt fel och hur?
Hur kommer telefonväxeln och växeltelefonisten Johanna in i berättelsen?

Sidan 97: Reine är modig i det här kapitlet. Vad gör han?
Vad har Elma för förklaring till att det har blivit så konstigt mellan dem?
Hur känner hon sen när de är färdigpratade?

Vad är det Reine säger mellan raderna till Elma?

Vad får man veta om hur Elma och Reine har det hemma, alltså där de bor när de inte hälsar på i Junttila?

Skulle du vilja läsa någon av följetongerna i veckotidningarna som Elma läser? Vilken?

Efter läsning av del 3

I den här delen kommer flera stora avslöjanden. Vilka tycker du är viktiga?

Vad är kopplingen mellan Elma och Reine?

Hur utvecklas deras relation?

Vad händer för farmor och Elma?

Del 4, sidan 105–slutet

Elma hjälper till att ta hand om en hund, Putte. Vad händer med honom?

Hur hjälper Reine till?

Vad tycker han om Putte?

Sidan 130: Reine berättar om sina kompisar hemma. Hur har han det?

Varför blir Reine och Elma så bra vänner, tror du? Vad är det som funkar så bra mellan dem?

En stor dramatisk händelse här är när Reines mormor kommer och hälsar på Elmas farmor. Vad händer? Hur går det?

Reine har en lösning på allt det där om gökar i olika väderstreck. Vad säger han?

Elmas pappa säger "kul att ha en sommarkompis" när han träffar Reine, men hon tycker inte att det uttrycket är så bra. Vad är det hon inte gillar med det?

Håller du med?

Vad tror du om framtiden för Elma och Reine?

Vad bestämmer de?

"Sedan ska jag spara de breven i hela mitt liv, tänkte jag. Men det sa jag inte."

Vad tycker du om den sista meningen och slutet på berättelsen?

Tror du att det blir så för Elma?

Efter läsningen

Om du ska beskriva den här boken för någon som inte har läst den, vad skulle du säga?

Vem passar den för?

Vilken genre är det?

Av allt som händer, vad berörde dig mest? Varför då?

Vad tycker du om huvudpersonen Elma?

Hur är hon?

Vem gillar du i boken? Varför då?

När Elma kommer hem och träffar sina andra kompisar, vad tror du hon kommer att säga om sitt sommarlov?

I vissa berättelser är platsen där allt utspelar sig lika viktig som människorna det handlar om. Tycker du att det är så här? Varför/varför inte?

Hade det lika gärna kunnat hända någon annanstans?

Är det likt där du bor? Hur?

Skulle du vilja vara några sommarveckor där? Varför/varför inte?

Byn Junttila är påhittad. Varför tror du att författaren gjorde så och inte tog en verklig plats?

Hur märks det att det här inte utspelar sig idag?

Hur är livet annorlunda för Elma jämfört med dig?

Vad tycker du om hennes sommarlov?

Elma gillar ju att läsa följetonger i veckotidningar, och vi får veta hur några av de är. Skulle hennes sommarlov passa som en sån följetong? Hur då?

I berättelser (böcker, filmer, teveserier) brukar huvudpersonerna gå igenom en utveckling. De är inte likadana i slutet som de var i början, utan de har förändrats av allt som har hänt. Hur är en sån utveckling för Elma?

Är hon annorlunda i starten jämfört med när boken slutar?

Är det en bra utveckling?

Vad går Reine igenom för utveckling?

Farmor?

Aino Keskitalo nämns i baksidestexten och är med flera gånger i boken. Är hon en

viktig person för berättelsen, eller är hon "bara" en granne? Vad tycker du?

Se på framsidan. Nu när du har läst hela boken, tycker du att bilden och berättelsen passar ihop bra? Varför/varför inte?

Vad tycker du om titeln *Det står någon vid grinden*?

Läs baksidestexten igen. Beskriver den boken på ett bra sätt eller ska man lägga till något eller ta bort något?

Undersök mer

Det här utspelar sig i en by som ligger några kilometer från Finland, och just Finland märks väldigt mycket i texten. Hur?

Vad får vi veta om Finland och Sverige och deras historia?

Olika språk är en viktig del i den här berättelsen. Elmas farmor bor i en by i Tornedalen. Hon och flera andra i hennes ålder pratade bara meänkieli när de var små. De lärde sig svenska först när de började skolan, och då fick de inte längre tala sitt modersmål.

På sista sidan i boken skriver författaren Katarina Kieri om språket meänkieli. Läs mer om det här. Vad är historien om meänkieli, kopplingar mellan Sverige och Finland, hur är det idag?

Skriuppgifter

Skriv Reines första brev till Elma.

Skriv en ny baksidestext. I en sån ska du berätta lite om handlingen så man får koll på ungefär vilken typ av berättelse det är, men inte avslöja för mycket. Man ska ju helst bli nyfiken och vilja läsa boken!